

**Stoppa hotet
mot valfriheten**

**ALiANSN
EN**

Stoppa hotet mot valfriheten

Alliansen vill ha en trygg och tillgänglig välfärd för alla i hela landet. Tillsammans med ett effektivt kvalitetsarbete är möjligheten att välja och påverka sitt eget äldreboende eller sin skola helt avgörande. Under mandatperioden har regeringen gravt misskött frågan om valfrihet i välfärden. Regeringens och Vänsterpartiets vilja att driva igenom ett vinsttak har både bidragit till osäkerhet om valfrihetens vara eller icke vara och riskerar även att leda till stora brister i välfärden. Därför är det hög tid att regeringen släpper prestigen. Alliansen kräver gemensamt att regeringen tydligt backar från den förlegade idén om att införa ett vinsttak och i stället förhandlar över blockgränsen om hur kvaliteten i välfärden kan stärkas.

Alliansens välfärdspolitik sätter brukaren, patienten och eleven i centrum. För oss är det avgörande att människors rätt att välja sin välfärd består. Vi vet att valfrihet i välfärden är något som människor värderar högt – 91 procent tycker att valfrihet inom äldreboende är viktigt och 84 procent tycker att valfrihet inom sjukvården är viktigt.

Att låta privata entreprenörer verka inom skola, vård och omsorg på samma villkor som offentliga utförare är en viktig del av valfrihetsreformerna. Mångfalden ger möjligheter för människor att välja bort och välja till. När det finns flera utförare att välja mellan stimuleras vården och omsorgen samt skolor till att öka kvaliteten. De fristående aktörernas bidrag till hög kvalitet inom välfärden är tydlig i jämförelser.

Samtidigt fungerar dagens system långt ifrån perfekt. Systemen kan missbrukas av lycksökare. Stor valfrihet kräver noggrann kontroll och höga kvalitetskrav. I den svenska välfärden finns riktiga problem som växande vårdköer, brister i äldreomsorgen och otillräckliga kunskapsresultat i skolan. Inget av dessa problem löses med förslag som begränsar valfriheten.

Alliansens mål är i stället att säkra en välfungerande välfärd av hög kvalitet – i hela landet. Vad gäller äldreomsorgen ska den präglas av valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande.

Måltider ska skapa livskvalitet och är grundläggande för att förebygga undernäring och att främja tillfrisknandet vid sjukdom hos äldre. Ett måltidslyft i äldreomsorgen bör därför genomföras. Projekt och goda exempel som redan finns i kommuner där äldreboenden valt att medvetet prioritera kvaliteten i måltiderna samt äldres möjligheter att i sällskap komma ut i friska luften bör spridas mer metodiskt. Införandet av digitala tjänster inom äldreomsorgen ska underlättas i hela landet. Den som i mindre omfattning behöver trygghetslarm, service eller sociala insatser ska inte behöva genomgå en omfattande och krånglig biståndsprövning och kommuner ska inte behöva ägna omfattande administration till detta. Förenklad biståndsbedömning för äldre bör införas skyndsamt.

En mångfald av aktörer har förbättrat, effektiviserat och utvecklat svensk välfärd de senaste åren och det arbetet behöver fortsätta.

Regeringen har i stället gett upp om högre kvalitet i välfärden. På tre punkter är detta särskilt tydligt:

Minskade möjlighet att välja och att välja bort. Valfrihet blir först möjlig om det faktiskt finns flera alternativ med olika inriktning att välja mellan. Revisionsbyrå PwC har gjort en granskning av vad Reepalu-utredningens förslag skulle innebära i praktiken. Slutsatsen var att åtta av tio företag inom välfärden inte kan verka på sikt. Sverige har inte råd att tränga undan framsynta välfärdsverksamheter och skickliga medarbetare som har egna idéer och stark drivkraft att skapa högkvalitativ vård och omsorg. Framför allt riskerar äldre, patienter, föräldrar och elever samt medarbetarna inom välfärden att drabbas när de berövas möjligheten att välja. I dag är till exempel medarbetarna inom fristående vård och omsorg mer nöjda med sina löner jämfört med dem som arbetar inom kommuner, landsting och regioner.

Felaktigheter om kvalitet. Reepalu-utredningen slår i princip fast att kvalitet inte kan mätas. Men en ineffektiv offentlig sektor vars verksamhet inte granskas utifrån varken vinst eller kvalitet riskerar att skapa betydligt lägre kvalitet för varje investerad skattekrona. Hög kvalitet, nöjda patienter eller brukare är ofta vägen till ett bra ekonomiskt resultat. Resultatet måste vara det viktiga, inte driftsformen.

Fokus på fel saker. Hade Stefan Löfven menat allvar med allt sitt tal om samarbetsregering hade han varken låtit Vänsterpartiet diktera villkoren eller tillsatt en sådan politisk och polemisk utredare. Att av politiska skäl enbart fokusera på vissa typer av utförare är inte rätt fokus. Reepalu-utredningen har dessutom fått allvarlig kritik av flera remissinsatser. Exempelvis är Riksrevisionen och Konkurrensverket kritiska.

Vi i Alliansen har vid flera tillfällen – i stället för vinsttak – försökt nå en blocköverskridande överenskommelse om skärpta kvalitetskrav och förbättrad tillsyn av alla aktörer – både offentliga och privata – som verkar i välfärden. På detta sätt kan vi säkerställa hög kvalitet bland alla omsorgsboenden, vårdcentraler och skolor. Tyvärr kan vi konstatera att regeringen ser det som viktigare att begränsa valfrihet och att stänga ner välfärdsföretag med hög kvalitet och nöjda patienter och brukare, än att diskutera hur kvaliteten i välfärden kan förbättras.

Alliansens utgångspunkter för att garantera ordning och reda i välfärden är:

- **Nationella kvalitetskrav.** Nationella kvalitetskrav för samtliga verksamheter inom välfärden ska fastställas. Kvalitetskraven ska framför allt utgå från resultat och utfall. Kvalitetsuppföljningen ska i första hand fokusera på mätbara resultat, inte på att mäta insatta resurser. Kraven ska gälla både fristående och offentliga huvudmän.

- **Öppenhet och transparens.** För att skapa förutsättningar för människor att göra bra val mellan alternativen inom välfärden krävs mer öppenhet och transparens. Alla föräldrar ska känna sig säkra på att skolan de väljer åt sitt barn håller god kvalitet.
- **Generell tillståndsplikt, samt ägar- och ledningsprövning för hela välfärden.** En generell tillståndsplikt bör införas för att få bedriva skola, hälso- och sjukvård, omsorg och verksamhet inom socialtjänst och LSS. En del av tillståndprocessen ska utgöras av ledningsprövning för offentlig verksamhet och ägar- och ledningsprövning för fristående verksamheter. Kraven bör så långt som det är möjligt vara likvärdiga för fristående och offentliga aktörer.
- **Skärpta sanktioner.** För att komma tillrätta med kvalitetsbristerna behöver även dagens sanktioner skärpas och förstärkas. Sanktionerna ska gälla både fristående och offentliga huvudmän. Om en kommunal skola inte håller tillräckligt goda resultat kan kommunen ytterst förlora möjligheten att fortsätta driva den skolan.